

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΛΟΥΣΙΟΥΣ

[ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΛΟΥΤΟΥΝΤΑΣ]

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

1. Έχομεν ομιλήσει και άλλοτε σχετικά με τον νεανίσκον ¹ αυτόν και εξάπαντως θα ενθυμήται ο επιμελής ακροατής αυτά που εξετάσαμεν τότε. Πρώτον μεν δεν είναι ο ίδιος με τον νομικόν που αναφέρεται εις τον Λουκάν ². Διότι εκείνος μεν ήταν πειρακτήριος με το να κάμνη ειρωνικάς ερωτήσεις, αυτός δε καλά μεν ερωτούσεν, αλλά δεν εδέχετο με ευπειθειαν ³. Διότι δεν θα έφευγε λυπημένος από τας απαντήσεις που τού έδιδεν ο Κύριος, εάν περιφρονητικώς τού απηύθυνε τας ερωτήσεις. Δια τούτο κάπως ανάμικτος μας εφαινότο η συμπεριφορά του, διότι άλλοτε μεν η Γραφή ⁴ μας τον δεικνύει άξιον επαίνου, άλλοτε δε αθλιώτατον και καθ' ολοκληρίαν απελπισμένον.

Το να γνωρίση δηλαδή τον αληθινόν διδάσκαλον και να περιφρονήση την αλαζονείαν των φαρισαίων και την γνώμην των νομικών και την ενόχλησιν των γραμματέων, και να αποδώση την ονομασίαν αυτήν εις τον μόνον αληθινόν και αγαθόν διδάσκαλον, αυτό ήταν εκείνο που επηρέσαμεν. Εκτός δε τούτου και το να φανή ότι φροντίζει πως θα ημπορούσε να κληρονομήση την αιώνιον βασιλείαν, και αυτό αξίζει να το παραδεχθούμεν. Αντιθέτως, εκείνο μάλιστα κρίνει ολόκληρον την διάθεσίν του, που δεν αποβλέπει εις το πραγματικώς καλόν, αλλά προσέχει αυτό που αρέσει εις τους πολλούς, το ότι δηλαδή, αφού εδιδάχθη σωτήρια μαθήματα από τον αληθινόν διδάσκαλον, δεν τα εχάραξεν εις την καρδίαν του και δεν εφήρμοσεν εις την πράξιν τα διδάγματα, άλλ' απήλθεν λυπημένος, τυφλωμένος από το πάθος της φιλοπλουτίας.

Αυτό δε ελέγχει την ανωμαλίαν της συμπεριφοράς και την ασυμφωνίαν προς τον εαυτόν του. Τον ονομάζεις διδάσκαλον ⁵ και δεν κάμνεις αυτά που κάμνουν οι μαθηταί; Τον λέγεις αγαθόν ⁶ και περιφρονείς αυτά που δίδει; Και όμως είναι φανερόν ότι αυτός που είναι αγαθός παρέχει αγαθά. **Και ερωτάς μεν να μάθης δια την αιώνιον ζωήν ⁷, αποδεικνύεσαι όμως ότι ολόκληρος είσαι δεμένος εις την απόλαυσιν τού παρόντος βίου.** Ποίον δε δύσκολον, βαρύν ή δυσβάστακτον λόγον σου απηύθυνεν ο διδάσκαλος; **Να πωλήσης όσα έχεις και να τα μοιράσης εις τους πτωχούς ⁸.** Εάν σου επρότεινε γεωργικάς εργασίας ή τους κινδύνους τού εμπορίου ή όσα άλλα επίπονα προσιδιάζουν εις αυτούς που κερδοσκοπούν, έπρεπε συ δυσφορών δια την προσταγήν να λυπηθής. Εάν όμως σου υπόσχεται να σε αναδείξη κληρονόμον της αιωνίου ζωής μ' ένα τόσο εύκολον δρόμον που δεν έχει κανένα κόπον και ιδρωτα, δεν χαίρεις δια την

ευκολίαν της σωτηρίας, αλλά φεύγεις με οδύνην και πένθος εις την ψυχήν και αχρηστεύεις δια τον εαυτόν σου όλα όσα έχεις κοπιάσει μέχρι τώρα; Διότι εάν δεν εφόνευσες, όπως συ λέγεις, ούτε εμοίχευσες, ούτε έκλεψες, ούτε εψευδομαρτύρησες εναντίον κάποιου ⁹, καθιστάς ανώφελον εις τον εαυτόν σου την επιμέλειαν γύρω από αυτά, αφού δεν προσθέτεις αυτό που υπολείπεται, με το οποίον θα ημπορέσῃς να εισέλθῃς εις την βασιλείαν τού θεού.

Και εάν μεν κάποιος ιατρός σου υπέσχετο να σου διορθώσῃ αναπηρίας που υπάρχουν εις σε εκ φύσεως ή από αρρώστιαν, δεν θα ευθυμούσῃς όταν το ήκουες; Επειδή δε ο μεγάλος ιατρός των ψυχών θέλει να σε τελειοποιήσῃ ως προς αυτά που καιρίως υστερείς, αρνείσαι την δωρεάν και πενθείς και σκυθρωπάζεις; **Είναι φανερόν λοιπόν πως στέκεσαι μακριά από την εντολήν και ψευδώς ωμολόγησες εις τον εαυτόν σου ότι έχεις αγαπήσει τον πλησίον σου ωσάν τον εαυτόν σου** ¹⁰. Διότι να, η προσταγή τού Κυρίου σε αποδεικνύει ότι απέχεις παρά πολύ μακριά από την αληθινήν αγάπην. Διότι εάν αυτό που διεβεβαίωσες ήταν αληθινόν, ότι δηλαδή από τα νειάτα σου ετήρησες την εντολήν της αγάπης και έδωκες εις τον καθένα τόσον όσον και εις τον εαυτόν σου, τότε **από που προέρχεται αυτή η χρηματική περιουσία;** Διότι η ικανοποίησις των αναγκών των πτωχών καταναλώνει τον πλούτον, όταν δηλ. ο καθένας μεν δέχεται ολίγα δια την ικανοποίησιν των αναγκών του, όλοι δε μαζί μοιράζονται τα υπάρχοντα που εξοδεύονται δι' όλους. **Ωστε αυτός που αγαπά τον πλησίον ωσάν τον εαυτόν του δεν κατέχει τίποτε περισσότερον από τον πλησίον.**

Άλλ' όμως φαίνεσαι να έχῃς πολλά κτήματα. **Από που αυτά; Από που αλλού παρά από τού ότι είναι φανερόν ότι επροτιμούσῃς την ιδικήν σου απόλαυσιν από την παρηγορίαν των πολλών.** Όσον λοιπόν υπερέχεις κατά τον πλούτον, τόσον υστερείς κατά την αγάπην. Διότι προ πολλού θα είχες σκεφθῇ να απομακρύνῃς τα χρήματα, εάν είχες αγαπήσει τον πλησίον. Τώρα δε τα χρήματα είναι συνδεδεμένα μαζί σου περισσότερον από τα μέλη τού σώματος, και ο χωρισμός από αυτά σε λυπεί, σαν τον ακρωτηριασμόν των χρησιμωτέρων μελών. **Διότι εάν είχες ενδύσει τον γυμνόν, εάν είχες δώσει τον άρτον σου εις αυτόν που πεινά, εάν η πόρτα σου είχεν ανοιγή εις κάθε ξένον, εάν είχες γίνει πατέρας των ορφανών, εάν συνέπασχες με κάθε αδύνατον, δια ποία τώρα χρήματα θα εδοκίμαζες λύπην;** Που δε θα εδυσκολευόσουν να διαθέσῃς τα υπόλοιπα, εάν από πολλού είχες σκεφθῇ να τα μοιράζῃς εις τους ενδεείς; Έπειτα, εις μεν τας πανηγύρεις κανένα δεν λυπείται να πωλή τα υπάρχοντά του και να αποκτά άντ' αυτών αυτά που χρειάζεται. Αλλά με όσον μικροτέραν τιμήν αγοράζει τα πολυτίμητα πράγματα, τόσον περισσότερον χαίρει, διότι η συναλλαγή του υπήρξε λαμπρά. Εσύ δε λυπείσαι με το να δίδῃς χρυσίον και αργύριον και κτήματα, δηλαδή με το να προσφέρῃς λίθους και χύμα, δια να απόκτησης την αιώνιον ζωήν.

2. Αλλά τι τον χρειάζεσαι τον πλούτον; Θα ενδυθῇς με ένδυμα; Δύο πήχεις σου αρκούν λοιπόν δια τον χιτωνίσκον ¹¹ και η ένδυσις ενός ιματίου θα καλύψῃ ολόκληρον την ανάγκην των ενδυμάτων. Μήπως θα εξοδεύσῃς τον πλούτον εις την **διατροφήν;** Ένας άρτος είναι αρκετός δια να γεμίσῃς την κοιλίαν σου. Διατί λοιπόν λυπείσαι; Σαν τι να στερήσαι; την δόξαν του πλούτου; Άλλ' εάν δεν αναζητήσῃς την επίγειον δόξαν, θα εύρης την πραγματικήν εκείνην και λαμπράν, που σε προάγει εις την βασιλείαν των ουρανών. Αλλά το να έχῃς απλώς τον πλούτον είναι πράγμα αγαπητόν, έστω και αν δεν προκύπτει κανένα όφελος άπ' αυτόν. Ότι λοιπόν είναι ανόητος η φροντίδα δια άχρηστα πράγματα, είναι εις όλους γνωστόν. Ίσως σου φανῇ παράδοξον αυτό που σκοπεύω να ειπώ, πλην όμως είναι από όλα το πιο αληθινόν. Όταν ο πλούτος σκορπίζεται, κατά τον τρόπον που ο Κύριος παραγγέλλει, είναι φυσικόν να παραμένῃ, όταν όμως φυλάσσεται είναι φυσικόν να αποξενώνεται. **Εάν τον φυλάσσης, δεν θα τον έχῃς, εάν τον σκορπίσῃς, δεν θα τον χάσῃς.** Διότι εσκορπίσεν ελευθέρως και εμοίρασεν εις τους πτωχούς· η δικαιοσύνη του παραμένει αιωνίως ¹².

Άλλ' όμως ο πλούτος δια τους περισσότερους δεν είναι περιζήτητος ούτε δια τα ενδύματα, ούτε δια τας τροφάς, αλλά υπό τού **διαβόλου** έχει επινοηθῇ κάποιο τέχνασμα, που υποβάλλει εις τους πλουσίους απείρους αφορμάς δια δαπάνην, **ώστε τα περιττά και τα άχρηστα να θεωρούνται ως σπουδαία** και τίποτε να μη είναι αρκετόν δια την εφευρετικότητα των εξόδων. Διότι διαμοιράζουσι τον πλούτον σύμφωνα και προς την παρούσαν ανάγκην και προς την μελλοντικήν, και ένα μέρος μεν το κρατούν δια τους εαυτούς των και το άλλο να είναι απόθεμα δια τα παιδιά τους. Έπειτα δε τον ίδιον πλούτον κατανέμουσι σύμφωνα προς τας ποικίλας ανάγκας. **Άκου λοιπόν ποιοι είναι οι κανονισμοί αυτών.** Να είναι, λέγει, άλλος μεν πλούτος δια **χρήσιν**, άλλος δε δια **απόθεμα**, και αυτός που εξυπηρετεί τας ανάγκας να ξεπερνά το όριον των απαραίτητων πραγμάτων. Αυτός να υπάρχῃ δια τας πολυτελείας των σπιτιών και εκείνος να εξυπηρετῇ τας **κοσμικάς επιδείξεις**. Ο μεν να παρέχῃ την άνεσιν όταν οδοιπορῃς, ο δε να κάμνῃ την ζωήν σου λαμπράν και αξιοπρόσεκτον όταν μένης εις το σπίτι. Ωστε μου έρχεται εις τον νουν να θαυμάζω την **εφεύρεσιν των περιττών αναγκών**. Υπάρχουν **χίλια δύο αμάξια**, άλλα μεν που μεταφέρουσι τας αποσκευάς, άλλα δε που κουβαλούν τους ιδίους και που είναι καλυμμένα με χαλκόν και άργυρον. Υπάρχουν **πάμπολλα άλογα** που και αυτά **γενεαλογούνται**

από προγόνους ευγενικής ράτσας, όπως οι άνθρωποι. Άλλα μεν τους περιφέρουν εις την πόλιν, όταν διασκεδάζουν, άλλα κυνηγούν μαζί τους και άλλα έχουν εξασκηθή δια οδοιπορίαν. Τα χαλινάρια και αι ζώναι και τα περιδέραια, όλα είναι αργυρένια, όλα χρυσοκέντητα. Πορφυρένια σαΐσματα που κοσμούν τα άλογα σαν γαμβρούς· πληθώρα από μουλάρια, που κατά χρώμα είναι χωρισμένα. Οι οδηγοί αυτών, ο ένας κατόπιν του άλλου· αυτοί που τρέχουν εμπρός και αυτοί που ακολουθούν από οπίσω. Απειράριθμοι από τους άλλους υπηρέτας που αρκούν δια κάθε πολυτέλειαν και άνεσιν, δηλαδή επιστάται, ταμίαι, γεωργοί, τεχνίται, έμπειροι διαφόρων επαγγελμάτων, που έχουν εφευρεθή και δια τα αναγκαία, αλλά και δια την άνετον και απολαυστικήν ζωήν. Μάγειροι, αρτοποιοί, οινοχόοι, κυνηγοί, γλύπται, ζωγράφοι, δημιουργοί κάθε διασκεδάσεως. Κοπάδια από καμήλας, που άλλαι μεν είναι δια τα φορτία και άλλαι δια βοσκήν, κοπάδια από άλογα, βόδια, ποίμνια, αγέλαι από χοίρους, οι βοσκοί των βοσκοτόπια αρκετά δι' όλα αυτά και γη που με τα προϊόντα της αυξάνει τον πλούτον. Λουτρά εις την πόλιν, λουτρά εξοχικά, σπίτια περίλαμπρα από ποικίλα μάρμαρα, άλλο μεν από λίθον φρυγικόν, άλλο από πλάκα λακωνική ή Θεσσαλική. Και από αυτά άλλα μεν που ζεσταίνουν τον χειμώνα, άλλα δε που δροσίζουν το θέρος. Το δάπεδον στολισμένον με ψηφιδωτά και η οροφή χρυσοκέντητος. Το μέρος δε των τοίχων που δεν καλύπτεται από μάρμαρον καλλωπίζεται με ζωγραφιστά άνθη.

3. Όταν όμως ο πλούτος που διαμοιράζεται εις απείρους ανάγκας περισσεύη, παραχώνεται εις την γην και φυλάσσεται εις μέρη μυστικά. Διότι το μέλλον δεν είναι φανερόν και μη τυχόν απρόβλεπτοι ανάγκαι μας εύρουν. Είναι μεν απρόβλεπτον το μέλλον εάν έλθης προς την ανάγκην τού χρυσού, δεν είναι όμως άδηλος η ζημία από την απανθρωπίαν της συμπεριφοράς. Διότι αφού δεν ημπόρεσες να εξοδέυσης τον πλούτον εις τας απειραρίθμους επινοήσεις, τότε τον απέκρυσες εις την γην. Είναι φοβερά μανία, όσον μεν ο χρυσός ήταν εις μετάλλευμα, να ανασκάπτης την γην, όταν δε ανακαλυφθή, να τον εξαφανίζης και πάλιν εις την γην.

Έπειτα, νομίζω, σου συμβαίνει όταν παραχώνης τον πλούτον να παραχώνης μαζί και την καρδιάν σου. Διότι όπου είναι ο θησαυρός σου, λέγει, εκεί είναι και η καρδιά¹³. Δια τούτο λυπούν αι εντολαί. Διότι τους κάμνουν την ζωήν αβίωτον, όταν δεν καταγίνεται με τας ανωφελείς δαπανάς. Και μου φαίνεται ότι το πάθος του νεανίσκου ή των παρομοίων με αυτόν είναι όμοιον, όπως εάν κάποιος πεζοπόρος που λόγω της επιθυμίας να ιδή κάποιαν πόλιν προθύμως διέτρεξε την οδόν μέχρις αυτής, έπειτα δε κατέλυσε κάπου εκεί εις τα ξενοδοχεία που ήταν εμπρός από τα τείχη. Εξ αιτίας της τεμπελιάς να βαδίση ολίγον, αχρήστευσε και τον προηγούμενον κόπον και απέκλεισε τον εαυτόν του από την γνώσιν των καλών πραγμάτων της πόλεως. Τέτοιοι είναι αυτοί που καταδέχονται να κάμνουν όλα τα άλλα, άλλ' αντιτίθενται εις την απομάκρυνσιν των υπάρχόντων. Γνωρίζω ότι πολλοί νηστεύουν, προσεύχονται, στενάζουν, φανερώνουν όλην την ανέξοδον ευλάβειαν, δεν αφήνουν όμως ένα οβολόν εις αυτούς που θλίβονται. Ποιον το όφελος των από την λοιπήν αρετήν; Διότι δεν τους δέχεται η βασιλεία των ουρανών διότι είναι ευκολώτερον, λέγει, να περάση μία καμήλα από την τρύπαν μιας βελόνας παρά να εμβή ένας πλούσιος εις την βασιλείαν των ουρανών¹⁴.

Αλλά η απόφασις είναι ολοκάθαρη και αυτός που την είπε δεν διαψεύδεται· αυτοί όμως που την πιστεύουν είναι σπάνιοι. Και πως θα ζήσωμεν όταν παραιτηθούμεν από όλα; Ποία δε θα είναι η μορφή τού κόσμου όταν όλοι πωλούν και όλα εγκαταλείπωνται; Μη μ' ερωτάς δια το νόημα των

προσταγμάτων του Δεσπότη. Αυτός ο οποίος ενομοθέτησε γνωρίζει πολύ καλά και το αδύνατον να συναρμόζη με τον νόμον. Η καρδιά σου ωσάν εις ζυγαριάν ζυγίζεται, αν κλίνη προς την αληθινήν ζωήν ή προς την προσωρινήν απόλαυσιν. Διότι αρμόζει αυτοί που σκέπτονται συνετά να θεωρούν την χρήσιν του πλούτου οικονομικήν και όχι απολαυστικήν, και όταν τον αποχωρίζονται να χαίρουν, ωσάν να αποχωρίζονται από ξένα, αλλά να μη δυσανασχετούν, ωσάν να εκπίπτουν από οικεία. **Διατί λοιπόν λυπείσαι;** Διατί καταστενοχωρείσαι ψυχικά, όταν ακούης· Να πώλησης τα υπάρχοντα; Διότι εάν μεν σε συνώδευαν εις το μέλλον ούτε και εις την περίπτωσιν αυτήν θα σου ήταν τόσοσιν περιζήτητα, επισκιαζόμενα από τα εκεί πολύτιμα αγαθά. Εάν δε είναι ανάγκη ακόμη να παραμένουν εδώ, διατί να μη αποκομίσωμεν κέρδος από αυτά με το να τα πωλήσωμεν; Εσύ όμως με το να δίδης χρυσόν και να αποκτάς άλογον δεν λυπείσαι, με το να πωλήσῃς δε πράγματα φθαρτά και να αγοράζης την ουράνιον βασιλείαν, δακρύζεις και αρνείσαι αυτόν πού ζητά και δεν συγκατατίθεσαι να δώσης, με το να εφευρίσκης χιλίας δύο προφάσεις δι' εξόδευμα.

4. Τι θα αποκριθής εις τον κριτήν, εσύ που ενδύεις τους τοίχους και δεν ενδύεις άνθρωπον; Που στολίζεις τα άλογα, αλλά περιφρονείς τον άδελφόν που είναι γυμνός; Που καταμουχλιάζεις το σιτάρι και δεν τρέφεις αυτούς που πεινρούν; Που παραχώνεις τον χρυσόν και καταφρονείς τον καταπιεζόμενον; Εάν μάλιστα συζή και γυναίκα που αγάπα τον πλούτον, τότε η αρρώστια είναι διπλασία. Διότι και τας τέρψεις ανάβει και μαζί μ' αυτές και τας φιληδονίας αυξάνει, και κεντρίζει τας **περιέργους επιθυμίας**, με το να επινοή διαφόρους λίθους, μαργαριτάρια και σμαράγδια και σαφείρους και χρυσόν άλλον με το να τον επεξεργάζεται εις κοσμήματα, άλλον δε με το να τού υπαίνη και να αυξάνη την ασθένειαν με κάθε πολυτέλειαν. Βέβαια η φροντίδα γύρω άπ' αυτά δεν είναι κάτι το πάρεργον, αλλά φροντίζουν δι' αυτά ολόκληρους νύχτας και ημέρας. Πάμπολλοι δε κόλακες, που συντρέχουν εις τας επιθυμίας των, συγκεντρώνουν τους ανθοβαφείς¹⁵, τους χρυσοχόους, τους αρωματοποιούς, τους υφαντάς, τους διακοσμητάς. Δεν παρέχουν περιθώρια εις τον άνδρα να αναπνεύση από τας συνεχείς παραγγελίας της. Κανένας πλούτος δεν είναι αρκετός να εξυπηρέτηση τας γυναικείας επιθυμίας, ούτε και αν ακόμη ρέη από ποταμούς, όταν αύται προμηθεύωνται το τεχνικόν, ωσάν το λάδι από την αγοράν, και τα θαλασσινά άνθη, την θαλασσινήν πορφύραν¹⁶, την πίνναν¹⁷, περισσότερο από όσον το μαλλί από τα πρόβατα. Χρυσός δε που περισφίγγει τα πολύτιμα πετράδια, άλλος μεν γίνεται δι' αυτές στολισμός εις το μέτωπον, άλλος δε γύρω από τον λαιμόν, άλλος εις τας ζώνας και άλλος περιβάλλει τα χέρια και τα πόδια.

Διότι αύται που αγαπούν το χρυσάφι χαίρουν να είναι δεμένοι με χειροπέδας, μόνον εάν το δέσιμον είναι από χρυσόν. Πότε λοιπόν θα φροντίση δια την ψυχήν του αυτός που δουλεύει εις τας γυναικείας επιθυμίας; Διότι όπως αι καταγιγίδες και αι φορτούναι καταποντίζουν τα σαθρά από τα καράβια, έτσι αι πονηραί διαθέσεις των γυναικών καταπνίγουν τας ασθενείς ψυχάς των συζύγων. Όταν λοιπόν ο πλούτος από τον άνδρα και την γυναίκα, που ο ένας συναγωνίζεται τον άλλον εις τας επινοήσεις των ματαίων, διασπαθίζεται εις τόσα πολλά πράγματα, είναι εύλογον να μη μένη καιρός να ενδιαφερθούν δια τους άλλους. **Αλλά εάν μεν ακούσης να πωλήσης τα υπάρχοντα και να τα μοιράσης εις τους πτωχούς, δια να έχης εφόδια δια την αιωνίαν απόλαυσιν, τότε φεύγεις λυπημένος εάν δε ακούσης δώσε χρήματα εις γυναίκας, που ζουν πολυτελώς, δώσε εις τους γλύπτας, εις τους οικοδόμους, εις τους τεχνίτας των ψηφιδωτών, εις τους ζωγράφους, χαίρεις ωσάν να αποκτάς κάτι πολυτιμότερον από χρήματα.**

Δεν βλέπεις αυτούς τους τοίχους που καταρρέουν με τον χρόνον, των οποίων τα λείψανα ωσάν κάποιιοι σκόπελοι αναδύονται από ολόκληρον την πόλιν; Όταν οι τοίχοι αυτοί εκτίζοντο, πόσοι υπήρξαν οι πτωχοί εις όλην την πόλιν, που παρεβλέποντο από τους τότε πλουσίους λόγω της φροντίδος των γύρω από αυτά; Που λοιπόν είναι η λαμπρά κατασκευή των έργων; Που δε αυτός που εκαυχάτο με την μεγαλοπρέπειαν αυτών; Δεν έχουν καταστραφή και εξαφανισθή αυτά, όπως αυτά που με το παιχνίδι κατασκευάζουν τα παιδιά εις την αμμουδιάν και αυτός δεν ευρίσκειται εις τον ωδήν, μετανιωμένος δια την φροντίδα των ματαίων πραγμάτων; **Να είσαι μεγαλόψυχος. Οι μικροί δε και οι μεγάλοι τοίχοι εκπληρώνουν την ιδίαν ανάγκην. Όταν εισέλθω εις σπίτι ανδρός ξιπασμένου και νεόπλουτου και το ιδώ να είναι στολισμένον με ποικίλα άνθη, ηξεύρω πολύ καλά ότι αυτός τίποτε από τα βλεπόμενα πολυτιμότερον δεν κατέχει, αλλά καλλωπίζει τα άψυχα και έχει αστόλιστον την ψυχήν.**

Ποίαν, πες μου, περισσότεράν ανάγκην παρέχουν τα αργυρένια κρεββάτια και τα αργυρένια τραπέζια, τα ελεφάντινα καθίσματα και τα ελεφάντινα αμάξια, ώστε ο πλούτος εξ αιτίας αυτών να μη περνά εις τους πτωχούς, μολονότι αναρίθμητοι στέκονται έξω από την πόρταν και εκβάλλουν κάθε είδος λυπητεράς φωνής; **Εσύ δε αρνείσαι να δώσης, με το να λέγης ότι είναι αδύνατον να επαρκέσης εις αυτούς που επαιτούν. Και με την γλώσσαν μεν ορκίζεσαι, ελέγχεσαι δε από το χέρι. Διότι το χέρι σου που δεν ομιλεί, αλλά**

περιαστράπτει από την πέτραν τού δακτυλιδιού, διαλαλεί την ψευδολογίαν σου. Πόσους ημπορεί να απαλλάξη από τα χρέη ένα ιδικόν σου δακτυλίδι; Πόσα σπίτια που καταστρέφονται να ανορθώση; Μία ιματιοθήκη σου ημπορεί να ενδύση ολόκληρον λαόν που τρεμουλιάζει. Άλλ' ανέχεσαι να διώξης άπρακτον τον πτωχόν, χωρίς να φοβάσαι την δικαιοσύνην της ανταποδόσεως από τον κριτήν. Δεν ελέησες, δεν θα ελεηθής. Δεν άνοιξες την πόρταν, θα εκδιωχθής από την βασιλείαν. Δεν έδωσες το ψωμί, δεν θα λάβης την αιώνιαν ζωήν.

5. Αλλά λέγεις πτωχόν τον εαυτόν σου· και εγώ συμφωνώ. Διότι πτωχός είναι αυτός που στερείται από πολλά. Και σας η αχόρταγος επιθυμία σας κάμνει να στερήσθε από πολλά. Εις τα δέκα τάλαντα φροντίζεις να πρόσθεσης άλλα δέκα· όταν γίνουν είκοσι, επιζητείς άλλα τόσα και με το να προστίθεται πάντοτε δεν σου στάματα την ορμήν, αλλά ανάβει την όρεξιν. Διότι όπως εις τους μέθυσους η προσθήκη τού οίνου γίνεται αφορμή τού να μεθούν, έτσι και οι νεόπλουτοι, αφού αποκτήσουν πολλά, επιθυμούν περισσότερα, τρέφοντες την ασθένειαν με αυτό που πάντοτε προστίθεται και καταντά η φροντίδα τους εις το αντίθετον. Διότι **δεν τους ευφραίνουν τα παρόντα αν και είναι τόσα πολλά, όσον τους λυπούν τα ελλείποντα**, όσα βέβαια αυτοί υποθέτουν ότι τους λείπουν, ώστε πάντοτε η ψυχή των να λυώνη από τας φροντίδας, εφόσον επιδιώκουν περισσότερα. Ενώ αυτοί πρέπει να ευφραίνονται και να είναι ευχαριστημένοι, επειδή είναι τόσον πολύ εύποροι, αυτοί όμως δυσφορούν και θλίβονται, διότι είναι κατώτεροι από ένα ή δύο υπερπλουσίους. Όταν φθάσουν αυτόν τον πλούσιον, αμέσως αγωνίζονται να εξισωθούν με τον πλουσιώτερον. Και όταν και αυτόν τον φθάσουν, τότε μεταφέρουν την φροντίδα εις τον άλλον. Όπως αυτοί που αναβαίνουν την σκάλαν πάντοτε σηκώνοντες το βήμα των εις το παραπάνω σκαλοπάτι, δεν σταματούν προτού φθάσουν εις το τελευταίον, έτσι και αυτοί δεν παύουν την ορμήν της κυριαρχίας ως την στιγμήν που εξυψωθέντες θα καταστραφούν από υψηλόν πέσιμον. Ο κτίστης των όλων έκαμε να είναι αχόρταγον το ακριδοφάγον πτηνόν δια το καλόν των ανθρώπων, εσύ όμως κατέστησες ακόρεστον την ψυχήν σου προς ζημίαν των πολλών. Όσα βλέπει το μάτι, τόσα επιθυμεί ο πλεονέκτης. Το μάτι δεν θα χορτάση από το να βλέπη¹⁸ και ο φιλάργυρος δεν θα κορεσθή από το να λαμβάνη. Ο άδης δεν είπεν αρκεί ούτε ο πλεονέκτης είπεν ποτέ αρκεί¹⁹. Πότε θα χρησιμοποίησης τα παρόντα; Πότε θα τα απολαύσης, όταν πάντοτε διακατέχεσαι από τους κόπους της αποκτήσεως; **Αλλοίμονον εις σας οι οποίοι ενώνετε οικίαν με οικίαν και παραβιάζετε τα όρια των αγρών δια να αφαιρέσετε κάτι από τον πλησίον**²⁰ Εσύ δε τι κάμνεις; Δεν επικαλείσαι άπειρους δικαιολογίας, δια να πάρης κάτι από τον πλησίον; Με επισκιάζει, λέγει, το σπίτι του γείτονος, προκαλεί θορύβους, ή φιλοξενεί τους ζητιάνους ή προφασίζεται ο,τι και αν τύχη, τους στενοχωρεί παντού, διαρκώς τους τραβά και τους σπαράσσει και δεν ησυχάζει προτού τους εξαναγκάση να αλλάξουν κατοικίαν. Τι ήταν εκείνο που εφόνευσε τον Ιεζραηλίτην Ναβουθάν; Δεν υπήρξεν η επιθυμία τού Αχαάβ δια το αμπέλι του²¹;

Ο πλεονέκτης είναι κακός γείτων εις την πόλιν, κακός και εις την εξοχήν. Η θάλασσα γνωρίζει τα σύνορα της και η νύκτα δεν παραβιάζει την πάλαιαν οροθεσίαν. Ο **πλεονέκτης** όμως δεν σέβεται τον χρόνον, δεν γνωρίζει σύνορα, δεν ανέχεται την σειράν της διαδοχής, αλλά μιμείται την ορμητικότητα της φωτιάς. Όλα τα αρπάζει, εις όλα εξαπλώνεται. Και όπως τα ποτάμια, αφού αφωρμίσθησαν από μικράν αρχήν πρώτα, έπειτα ολίγον κατ' ολίγον με τας προσθήκας αφού αυξηθούν αφόρητα, με την ορμητικότητα της φοράς παρασύρουν τα εμπόδια, έτσι και αυτοί που απέκτησαν μεγάλην δύναμιν με το να αποκτούν από αυτούς που έχουν ήδη αδικήσει δύναμιν να αδικούν, περισσότερον καταπιέζουν τους υπολοίπους με αυτούς που προηγουμένως ηδικήθησαν και γίνεται δι' αυτούς η περιουσία της πονηρίας αύξησις της δυνάμεως των. Διότι αυτοί οι οποίοι προηγουμένως έχουν αδικηθή με το να προσφέρουν κατ' ανάγκην την βοήθειάν των εις αυτούς, συμπράττουν εις τας βλάβας και τας αδικίας των άλλων. Διότι ποιος γείτων, ποίος συγκαίτοικος, ποίος έμπορος δεν παρασύρεται; **Τίποτε δεν αντιστέκεται εις την δύναμιν τού πλουσίου. Όλα υποκύπτουν εις την τυραννίαν, όλα από φόβον ζαρώνουν εις την καταδυνάστευσιν, ώστε ο καθένας από αυτούς που έχουν αδικηθή έχει κάθε λόγον να μη επιχειρή να πάθη χειρότερον κακόν παρά να ζητήση ικανοποίησιν δι' όσα έπαθεν.**

Οδηγεί τα ζευγάρια των βοδιών, οργώνει, σπείρνει, θερίζει αυτά που δεν τού ανήκουν. Εάν αντιμιλήσης, ακολουθούν τα κτυπήματα· εάν οδύρεσαι, σε καταγγέλλει ότι τον εξύβρισες, ότι είσαι υπό δίκην και θα πας φυλακήν. Οι συκοφάνται είναι έτοιμοι να θέσουν εις κίνδυνον την ζωήν σου. Θα είσαι ευχαριστημένος αφού δώσης και κάτι παραπάνω να απαλλαγής από τας ενοχλήσεις.

6. Θα ήθελα να σε ξεκουράσω ολίγον από τα έργα της αδικίας και να δώσω ευκαιρίαν εις τας σκέψεις σου, δια να ενθυμηθής δια ποίον σκοπόν έγινε η μελέτη των πραγμάτων αυτών. Έχεις τόσα και τόσα πλέθρα καλλιεργησίμου γης, άλλα τόσα φυτευμένα, βουνά, πεδιάδας, κοιλάδας, ποταμούς, λιβάδια. **Τι λοιπόν θα συμβή ύστερα από όλα αυτά; Δεν σε περιμένουν τρεις πήχεις όλοι όλοι;** Δεν θα είναι αρκετόν το βάρος ολίγων πετρών δια να φυλαχθή η δυστυχής

σάρκα; **Δια ποίον κοπιάζεις; Δια ποίον αδικείς;** Διατί με τα χέρια σου μαζεύεις ακαρπίαν; Μακάρι να μαζεύης ακαρπίαν και όχι ύλικόν δια το αιώνιον πυρ! Δεν θα απαλλαγής ποτέ από την μέθην αυτήν; Δεν θα υγιάνουν τα λογικά σου; Δεν θα συνέλθης; Δεν θα φέρης εμπρός εις τα μάτια σου το δικαστήριον τού Χριστού; **Τι θα απολογηθής** όταν θα σε έχουν περικυκλώσει οι αδικημένοι και θα σε κατηγορούν εις τον δίκαιον κριτήν; Τι θα κάμης λοιπόν; **Ποίους συνηγόρους θα πλήρωσης; Ποίους; μάρτυρας θα προσκόμισης; Πως θα ξεγελάσης τον δικαστήν που δεν εξαπατάται; Δεν παρίσταται δικηγόρος εκεί, δεν υπάρχει επιχειρηματολογία που να ημπορή να υποκλέψη την αλήθειαν από τον δικαστήν.** Δεν συνοδεύουν οι κόλακες, ούτε τα χρήματα, ούτε το μέγεθος του αξιώματος. Μόνος χωρίς φίλους, χωρίς βοηθούς, **χωρίς συνηγορον, αναπολόγητος, εντροπιασμένος θα οδηγηθής, σκυθρωπός, κατηφής, ολομόναχος, δειλός. Διότι όπου και αν περιφέρης το βλέμμα σου θα ιδής καθαράς τας εικόνας των κακών έργων από την μίαν τα δάκρυα του ορφανού, από την άλλην τους στεναγμούς της χήρας, απ' αλλού τους γρονθοκοπημένους από σε πτωχούς, τους υπηρέτας που κατεξέσχισες τας σάρκας, τους γείτονas που εξώργιζες. Όλα θα ξεσηκωθούν εναντίον σου.** Ο πονηρός χορός των κακών σου πράξεων θα σε περιστοιχίση. Διότι όπως η σκιά το σώμα έτσι και αι αμαρτίαι συνοδεύουν την ψυχήν και εξεικονίζουν ολοκάθαρα τας πράξεις. Δια τούτο εκεί δεν χωρεί άρνησις, αλλά βουβαίνεται το στόμα και μάλιστα το αδιάντροπον. **Διότι τα ίδια τα πράγματα του καθενός, χωρίς να εκβάλλουν φωνήν, αλλά εμφανιζόμενα όποια ακριβώς από ημάς έχουν διαπραχθή, καταθέτουν ως μάρτυρες.**

Πως να ημπορέσω να φέρω τα φρικτά κάτω από τα μάτια σου; Εάν βέβαια ακούσης, εάν βέβαια μετανοιώσης, να ενθυμηθής την ημέραν εκείνην κατά την οποίαν η οργή τού Θεού φανερώνεται από τον ουρανόν²². Να ενθυμηθής την ένδοξον παρουσίαν τού Χριστού, οπότε θα αναστηθούν εκείνοι μεν που έκαμαν το καλόν δια ζωήν, εκείνοι δε που έκαμαν το κακόν δια καταδίκην²³. Τότε αιώνιος εντροπή εις τους αμαρτωλούς και φωτιά που μέλλει να καταφάγη αυτούς που αντιτίθενται εις τον Θεόν²⁴. Εκείνα να σε λυπούν και να μη σε λυπή η εντολή. **Πως να σε κάμω να λυγίσης; Τι να ειπώ; Δεν επιθυμείς την βασιλείαν; Δεν φοβείσαι την κόλασιν; Από που να ευρεθή θεραπεία δια την ψυχήν σου;** Διότι εάν τα φρικτά δεν σε πτοούν, τα φαιδρά δεν σε προτρέπουν, ομιλώ εις λιθίνην καρδίαν.

7. Κύτταξε προσεκτικά, άνθρωπε, την φύσιν του πλούτου. Διατί τόσο πολύ έχεις συγκλονισθή από τον χρυσόν; Πέτρα είναι ο χρυσός, πέτρα ο άργυρος, πέτρα ο μαργαρίτης, πέτρα η κάθε μία από τας πέτρας. Χρυσόπετρα, και βηρύλλιον²⁵ και αχάτης²⁶ και υάκινθος²⁷ και αμέθυστος²⁸ και ίασπις²⁹. Αυτά λοιπόν είναι τα άνθη τού πλούτου. Άπ' αυτάς εσύ άλλας μεν αποθηκεύεις με το να τας παραχώνης, άλλας, τας διαυγείς από τας πέτρας, με σκότος τας καλύπτεις, άλλας δε, τας πιο πολύτιμους από αυτάς, τας περιφέρεις καμαρώνων δια την λάμπιν των. Πες μου, ποίον το όφελός σου να περιστρέφης το χέρι που λαμποκοπά από πέτρας; Δεν κοκκινίζεις να επιθυμής τα πετράδια, όπως αι γυναίκες όταν εγκυμονούν; Διότι και εκείνοι ορέγονται τα πετράδια και εσύ επιζητείς με λαιμαργίαν τα άνθη των πολυτίμων λίθων με το να αναζητήης σαρδόνυχας³⁰, ίασπιδας και αμεθύστους. Ποίος καλλωπιστής ημπορέσε να προσθέση μίαν ημέραν εις την ζωήν; **Ποίον ελυπήθη ο θάνατος δια τα πλούτη του;** Ποιος εγλύτωση από την αρρώστιαν εξ αίτιας των χρημάτων του;

Ως πότε ο χρυσός θα είναι η αγχόνη των ψυχών, το αγκίστρι τού θανάτου, το δόλωμα της αμαρτίας; Ως πότε ο πλούτος θα είναι η αιτία του πολέμου, δια τον οποίον κατασκευάζονται όπλα, και ακονίζονται τα ξίφη; Εξ αιτίας αυτού οι συγγενείς παραγκωνίζουν την συγγένειαν, οι αδελφοί με φονικήν διάθεσιν υποβλέπει ο ένας τον άλλον. Εξ αιτίας τού πλούτου αι ερημίαι φιλοξενούν τους φονιάδες, η θάλασσα τους πειρατάς, αι πόλεις τους συκοφάντας. Ποίος είναι ο πατέρας τού ψεύδους; ποίος ο δημιουργός της πλαστογραφίας; Ποίος εγέννησε την ψευδορκίαν; Δεν είναι ο πλούτος; Δεν είναι η μέριμνα δι' αυτόν;

Τι κάμνετε, ω άνθρωποι; Ποιος δια σας έχει στρέψει εναντίον σας τα ιδικά σας πράγματα; Είναι μέσον δια την ζωήν τα χρήματα. Μήπως δηλαδή τα χρήματα έχουν δοθή ως εφόδια κακών; Είναι λύτρον της ψυχής. Μήπως είναι αιτία καταστροφής; Άλλ' ο πλούτος είναι αναγκαίος δια τα παιδιά. Αυτή είναι μία εύλογος δικαιολογία πλεονεξίας. Διότι επικαλείσθε τα τέκνα, δίδετε όμως πληροφορίαν των διαθέσεων της καρδιάς σας. Μη κατηγορής τον αναίτιον έχει τον κύριον του, έχει τον οικονόμον του, από άλλον έλαβε την ζωήν, από τον ίδιον περιμένει και τα απαραίτητα δια την ζωήν. Μήπως τα Ευαγγέλια δεν έχουν γραφή δια τους έγγαμους;

Εάν θέλης να γίνης τέλειος, να πωλήσης τα υπάρχοντά σου και να τα μοιράσης εις τους πτωχούς³¹; Όταν εξητούσες από τον Κύριον την καλλιτεκνίαν³², **όταν αξίωνες να γίνης πατέρας παιδιών, επρόσθεσες άραγε το εξής· δώσε μου παιδιά, δια να παραβιάσω τας εντολάς σου;** Δώσε μου παιδιά, δια να μη φθάσω εις την βασιλείαν των ουρανών; Ποίος όμως θα σου

εγγυηθή δια την διάθεσιν τού παιδιού, ότι θα χρησιμοποιήση όπως πρέπει τα δοθέντα; Διότι ο πλούτος εις πολλούς έγινε μέσον της ακολασίας. Ή δεν ακούεις τον Εκκλησιαστήν που λέγει είδα θλιβερόν κακόν, να φυλάσσεται δηλαδή πλούτος από τον κάτοχόν του προς ιδίαν βλάβην³³. Και ξανά ότι θα εγκαταλείψω εγώ αυτόν εις τον άνθρωπον, ο οποίος θα με ακολουθήση. Και ποίος γνωρίζει εάν θα είναι σοφός ή άφρων; ³⁴. Πρόσεχε τώρα λοιπόν μη τυχόν, με το να συγκεντρώσης πλούτον ύστερα από πολλούς κόπους, προετοιμάσης δια άλλους υλικόν αμαρτημάτων και έπειτα τιμωρηθής διπλάσιως, και δι' αυτά που ο ίδιος αδικήσες και δι' αυτά που εφωδίασες άλλον. Μήπως δεν σου είναι η ψυχή οικειότερα από όλα τα, παιδιά; Μήπως δεν συγγενεύεις με αυτήν περισσότερο από όλα; Εις αυτήν πρώτον να αποδώσης τα πρεσβεία της κληρονομιάς, να της προσφέρης πλούσια τα απαραίτητα της ζωής και τότε θα δωρήσης εις τα τέκνα την περιουσίαν. Διότι τα μεν παιδιά που δεν εκληρονόμησαν από τους γονείς, πολλές φορές έκαμαν δια τους εαυτούς των σπίτια, η δε ψυχή που έχει εγκαταλειφθή από σε, από ποίον θα ελεηθή;

8. Δια τους πατέρας έχουν λεχθή αυτά που ελέχθησαν. Οι άτεκνοι ποίαν εύλογον δικαιολογίαν της τσιγγουιάς των επικαλούνται; Δεν πωλώ την πραμάτειαν μου ούτε την μοιράζω εις τους πτωχούς λόγω των αναγκών της ζωής. Λοιπόν δεν είναι διδάσκαλος σου ο Κύριος, ουτε το Ευαγγέλιον κανονίζει την ζωήν σου, αλλά συ ο ίδιος νομοθετείς δια τον εαυτόν σου. Κύττα όμως εις ποίον κίνδυνον ρίχνεσαι όταν έτσι σκέπτεσαι. Διότι εάν ο Κύριος τα διέταξεν εις ημάς ως αναγκαία και εσύ τα διαγράψης ως ανεφάρμοστα, δεν κάμνεις τίποτε άλλο από το να είσαι **φρονιμώτερος από τον νομοθέτην**. Αλλ' αφού τα απολαύσω εις ολόκληρον την ζωήν μου μετά τον θάνατον θα κάμω κληρονόμους της περιουσίας μου τους πτωχούς, αφού τους καταστήσω κατόχους των ιδικών μου δια γραμμάτων και διαθηκών. **Όταν πια δεν θα ευρίσκεσαι ανάμεσα εις τους ανθρώπους, τότε θα γίνης φιλόανθρωπος**. Όταν θα σε αντικρύσω νεκρόν, τότε θα σε ονομάσω φιλάδελφον. Σου οφείλεται μεγάλο ευχαριστώ δια την φιλοτιμίαν σου, διότι ενώ κείσαι εις τον τάφον και έχεις διαλυθή εις το χώμα, έγινες άφθονος και μεγαλόκαρδος εις τας δαπανάς. Πες μου, δια ποίους καιρούς θα απαιτήσης τους μισθούς; Δι' αυτούς που έζησες ή δι' αυτούς τους μετά τον θάνατον; **Αλλά τον καιρόν κατά τον οποίον εξούσες, ενώ εξούσες την ζωήν σου πολυτελώς και ο πλούτος σου εχύνετο τριγύρω σου, δεν καταδεχόσουν ούτε καν να ρίξης μίαν ματιάν εις τους πτωχούς, τώρα δε που είσαι πεθαμένος, ποία λοιπόν είναι η ενέργεια;** Ποίος μισθός δι' έργασίαν σου οφείλεται; **Δείξε τα έργα και ζήτησε τας ανταμοιβάς**. Κανένας μετά την διάλυσιν της πανηγύρεως δεν εμπορεύεται. Ούτε στεφανώνεται κανείς όταν έλθη μετά τους αγώνας· ούτε ανδραγαθεί κανείς μετά τον πόλεμον. Όχι λοιπόν είναι ολοφάνεροη ότι ούτε μετά την ζωήν είναι δυνατόν να ευσεβή κανείς. Αλλά δια μελάνης και γραμμάτων εξαγγέλλεις τας ευεργεσίας σου. Ποίος λοιπόν θα σου αναγγείλη τον καιρόν τού θανάτου; Ποίος θα σε εγγυηθή δια τον τρόπον τού θανάτου; Πόσοι δεν έχουν αρπαγή κατά τρόπον αφνίδιοη, χωρίς να τους επιτρέψη το πάθημα να αφήσουν καν φωνήν; Πόσους ο πυρετός δεν ετρέλλανε; Διατί λοιπόν περιμένεις καιρόν που πολλές φορές δεν θα είσαι κύριος των λογικών σου; Νύκτα βαθεία, και ασθένεια βαρεία και βοηθός δεν υπάρχει πουθενά. Και αυτός που παραμονεύει την κληρονομίαν είναι έτοιμος, τα πάντα διοικών προς το συμφέρον του και σου καθιστά άχρηστα τα σχέδια. Έπειτα αφού κυττάξης γύρω εδώ και εκεί και ιδής την ερημίαν που σε περιζώνει, τότε θα αισθανθής την παραφροσύνην, τότε θα αναστενάξης δια την μωρίαν, δια ποίον καιρόν εφύλασσες την εντολήν, οπόταν η μεν γλώσσα παραλύη, το δε χέρι τρέμον ήδη συγκλονίζεται από τας νευρικές συσπάσεις, ώστε ούτε με την φωνήν ούτε με τα γράμματα να καταστή γνωστή η απόφασις. Και όμως, αν και όλα είχαν γραφή φανερά και κάθε λέξις είχε διακηρυχθή απερίφραστος, ένα γράμμα εάν παρεμβληθή είναι αρκετόν να αλλοιώση ολόκληρον την απόφασιν. Μία σφραγίδα εάν παραποιηθή, δύο ή τρεις ψευδομάρτυρες αν υπάρξουν, ολόκληρος η κληρονομιά εις άλλους μεταφέρεται.

9. Διατί λοιπόν ξεγελάς τον εαυτόν σου με το να διαθέτης κακώς τώρα τον πλούτον εις απόλαυσιν της σαρκός, και με το να υπόσχεσαι εις το μέλλον αυτά δια τα οποία δεν **θα** είσαι πλέον κύριος; Όπως το απέδειξεν ο λόγος, η σκέψις είναι πονηρά. Ενόςω ζω **θα** απολαύσω τας ηδονάς, όταν δε πεθάνω **θα** πράξω τα όσα έχουν διαταχθή. Θα ειπή και εις σε ο Αβραάμ· απέλαυσες τα **αγαθά** σου εις την ζωήν σου ³⁵. **Η στενή και τεθλιμμένη οδός δεν σε χωρά, εάν δεν αποβάλλης το βάρος του πλούτου**. Έφυγες από την ζωήν βαστάζων αυτόν. Διότι δεν τον απέβαλες, όπως διετάχθη, όταν εξούσες. Επάνω από την εντολήν έθετες τον εαυτόν σου. Μετά τον θάνατον και την διάλυσιν, τότε επροτίμησες την εντολήν από τους εχθρούς. Δια να μη λάβη δηλαδή ο τάδε, **ας** τα πάρη, λέγει, ο Κύριος. Και πως να το ονομάσωμεν αυτό; Άμυναν προς τους εχθρούς ή αγάπην προς τον πλησίον; Ανάγνωσε τας διαθήκας σου.

Ήθελα βέβαια ακόμη να ζω και να απολαμβάνω τα ιδικά μου. Η χάρις ανήκει εις τον θάνατον, όχι εις σε. Διότι εάν ήσουν αθάνατος ούτε καν **θα** ενεθυμόσουν τας εντολάς. **Μη πλανάσθε, ο Θεός δεν εμπαίζεται** ³⁶. **Το νεκρόν δεν προσφέρεται εις θυσίαν**. Να προσφέρης ζωντανήν την θυσίαν. **Αυτός που από το περίσσειμα προσφέρει δεν γίνεται δεκτός. Εσύ δε αυτά που**

σου επερίσσευσαν μετά από ολόκληρον την ζωήν, αυτά προσφέρεις εις τον ευεργέτην. Εάν δεν τολμάς με τα περισσεύματα από το τραπέζι να δεξιωθής τους επισήμους, πως λοιπόν τολμάς να εξιλέωσης τον Θεόν με τα περισσεύματα; Οι πλούσιοι ιδέστε το τέλος της φιλοχρηματίας και σταματήσατε να είσθε παθιασμένοι με τα χρήματα.

Όσον περισσότερο αγαπάς τον πλούτον, τόσο περισσότερο τίποτε δεν χάνεις από αυτά που κατέχεις. Κάμε τα όλα ιδικά σου, κουβάλησε τα όλα, να μη εγκατάλειψης εις άλλους τον πλούτον. Ίσως δε ούτε θα σε στολίσουν οι υπηρέται με τον τελευταίον διάκοσμον, αλλά θα εξαγνίσουν την ταφήν με το να προχωρήσουν λοιπόν σύμφωνα προς την εύνοιαν εις τους κληρονόμους. Και ακόμη ίσως τότε καταφερθούν εναντίον σου με φιλοσοφήματα. Είναι άτοπον, λέγει, να καλλωπίζης νεκρόν και με πολυτέλειαν να κάμης την εκφοράν αυτού, που δεν αισθάνεται πλέον. Τι λοιπόν, δεν είναι καλύτερον να στολίζης αυτούς που επιζούν με την πολυτελή και λαμπράν στολήν από το να κατασαπίζουν μαζί με τον νεκρόν τα πολύτιμα ενδύματα; Ποίον το όφελος από επίσημον μνήμα, από πολυτελή ταφήν και από δαπάνην χωρίς κέρδος; Πρέπει να χρησιμοποιηθούν από τους επιζώντας δια τας ανάγκας της ζωής. Τέτοια θα ειπούν και σε προστατεύοντες από το βάρος και χαριζόμενοι εις αυτούς που εκκληρονόμησαν τα ιδικά σου. Εκ των προτέρων λοιπόν να ετοιμάσης τα εντάφια εφόδια. **Η ευσέβεια είναι καλόν εντάφιον.** Αφού ενδυθής όλα, φύγε από την ζωήν.

Κόσμημά σου κάμε τον πλούτον σου. Έχε τον μαζί σου. **Να υπακούσης εις τον καλόν σύμβουλον, τον Χριστόν που σε ηγάπησε, που επτώχευσε προς χάριν μας, δια να πλουτήσωμεν ημείς με την πτωχείαν του**³⁷. Εις αυτόν που έδωκε τον εαυτόν του δια να μας λυτρώση ³⁸. Ή να τον πιστεύσωμεν ως σοφόν που αποβλέπει εις το συμφέρον μας ή να τον υπομείνωμεν, διότι μας αγαπά ή να τον ανταμείψωμεν ως ευεργέτην. **Εξάπαντος δε να κάμωμεν τα όσα μας έχουν διαταχθή, δια να γίνωμεν κληρονόμοι της αιωνίου ζωής που εις τον ίδιον τον Χριστόν υπάρχει,** εις τον οποίον πρέπει η δόξα και η δύναμις εις τους αιώνας των αιώνων.

Αμήν

1. Ματθ. 19,16. Πρόκειται περί τού πλουσίου νέου, ο οποίος είχε σπεύσει εις την Ιεριχώ προς τον Κύριον και τον ηρώτησε τι πρέπει να κάμη, δια να κληρονομήση την αιώνιον ζωήν.
2. Λουκ. 10,25 εξ.
3. Ματθ. 19,22.
4. Ματθ. 19,2326.
5. Ματθ. 19,16.
6. Ματθ. 19,16.
7. Ματθ. 19,16.
8. Ματθ. 19,21.
9. Ματθ. 19,1820.
10. Ματθ. 19,19.
11. Έσωτερικόν ένδυμα που εφορούσαν την αρχαίαν εποχήν.
12. Ψαλμ. 111,9.
13. Ματθ. 6,21.
14. Λουκ. 18,25.
15. Ανθοβαφεύς: Ο βαφεύς ωραίων ζωηρών χρωμάτων.
16. Θαλασσινή πορφύρα• έτσι αποδίδομεν την λέξιν κόχλος, που σημαίνει θαλασσινόν σαλιγκάρι, από το οποίον εξήγετο η πορφύρα.
17. Πίννα• όστρεον με δύο επιμήκη έλυτρα και μεταξώδη πώγωνα. βλ. και ΕΠΕ, Μ. Βασιλείου έργα, τόμ. 4ος , Ζ' 30, σ. 290-291
18. Εκκλησ. 1,8.
19. Παροιμ. 27,20• 30,16.
20. Ης. 5,8.
21. Γ Βασιλ. 20 κεφ.

22. Ρωμ. 1,18.
23. Ιωάν. 5,29.
24. Εβρ. 10,27.
25. Βηρύλλιον• μικρός βήρυλλος = σκληρόν και ελαφρόν μέταλλον.
26. Αχάτης• είδος πολυτίμου λίθου, χρήσιμου δια την κατασκευήν διαφόρων κοσμημάτων (δακτυλιδιών, καρφίδων, μενταγιόν κ.λ.π.), ταμπακερών, ποτηρίων, τεφροδοχείων και άλλων λειαντικών οργάνων.
27. Υάκινθος• γένος φυτών της οικογενείας των λειροειδών, περιλαμβάνον περί τα 30 είδη φυτών βολβορρίζων, κοσμητικών.
28. Αμέθυστος• πολύτιμος λίθος• χρήσιμος δια την κατασκευήν κοσμητικών λίθων και καλλιτεχνικών αντικειμένων. Εις παλαιότερας εποχάς εχρησιμοποιείτο και ως φυλακτόν κατά της μέθης, εξ ου και το όνομα αυτού.
29. Ίασις• είδος πολυτίμου λίθου.
30. Σαρδόνυξ• ημιπολύτιμος λίθος, παραλλαγή τού αχάτου.
31. Ματθ. 19,21.
32. Προϋποθέτει την ευχήν τού γάμου.
33. Εκκλησ. 5,13.
34. Εκκλησ. 2,1819.
35. Λουκ. 16,25.
36. Γαλάτ. 6,7.
37. Β' Κορ. 8,9.
38. Α' Τιμ. 2,6.

http://www.egolpion.com/eis_ploutountas.el.aspx

Η ΟΔΥΝΗ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΙ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΗΔΟΝΕΣ δεν διαφέρουν καθόλου από τις σκιές και από τα όνειρα. Πριν καλά καλά τις γευθή ο αμαρτωλός, σβήνουν. Ενώ οι τιμωρίες που επισύρουν είναι χωρίς τέλος. Και το γλυκό που προσφέρουν στον άνθρωπο είναι λίγο, ενώ το πικρό αιώνιο. Όποια σχέση υπάρχει ανάμεσα σ' ένα όνειρο μιας ημέρας και ολοκλήρου τού χρόνου της ζωής μας, τέτοια υπάρχει ανάμεσα στις εδώ απολαύσεις και στις μελλοντικές τιμωρίες. Και ποιος, αλήθεια, θα προτιμούσε να ιδή ένα ευχάριστο όνειρο και εξ αιτίας του να τιμωρήται σ' όλη του την ζωή;

Ας αποφύγουμε, αγαπητοί, την πονηρία του διαβόλου (που μας ξεγελά με μικρά πράγματα και μας κάνει να χάνουμε τα μεγάλα). Ας αποφύγουμε να υποστούμε μαζί με αυτόν την καταδίκη. Για να μην ειπή και σ' εμάς ο Κριτής: Πορεύεσθε απ' εμού οι κατηραμένοι εις το πυρ το αιώνιον το ητοιμασμένον τω διαβάλω και τοις αγγέλοις αυτού (Ματθ. κε', 41).

Αλλά, λένουν μερικοί, ο Θεός είναι φιλόανθρωπος· δεν πρόκειται να συμβή αυτό. Τους ερωτούμε: Τότε λοιπόν αυτά γράφηκαν χωρίς λόγο; Όχι, αλλά για απειλή, για να είμαστε φρόνιμοι και καλοί. Αλλά, αν δεν είμαστε φρόνιμοι και παραμένουμε κακοί, δεν θα επιφέρη την κόλαση; Δεν θα αποδώση στους ενάρετους τις αμοιβές; Ναι. Θα τους αμείψη. Στον Θεόν ταιριάζει να κάνη ευεργεσία και περισσότερο από ό,τι αξίζουμε. Ωστε εκείνα

είναι αληθινά, και οπωσδήποτε θα πραγματοποιηθούν, ενώ τα σχετικά με την κόλαση δεν αληθεύουν;

Ω, πόση είναι η κακοτεχνία τού διαβόλου! Ω πόσο απάνθρωπη είναι αυτή η φιλανθρωπία! Ιδική του είναι αυτή η σκέψις· σκέψις που χορηγεί ανωφελή χάρι και οδηγεί στην αμέλεια και στην ραθυμία. Επειδή γνωρίζει ο διάβολος ότι ο φόβος της κολάσεως ωσάν χαλινάρι σφίγγει και συμμαζεύει την ψυχή μας και την απομακρύνει από το κακό, προσπαθεί πάση θυσία να τον ξερριζώσει, ώστε άφοβα να προχωρούμε προς τους γκρεμούς.

Ό,τι αναφέρουμε από την Γραφή για την κόλαση, λένουν οι αντίθετοι πως γράφηκε για απειλή. Καλά, ας πούμε ότι αυτό ισχύει για τα μελλοντικά, παρ' όλο που κάτι τέτοιο είναι πολύ ασεβές. Αλλά για όσα έγιναν, για όσα πραγματοποιήθηκαν, τι έχουν να ειπούν;

Τους ερωτούμε λοιπόν: Ακούσατε για τον κατακλυσμό, για την πανωλεθρία εκείνη; Μήπως και αυτό είχε ειπωθή για απειλή; Δεν έγινε, δεν πραγματοποιήθηκε; Δεν το μαρτυρούν και τα βουνά της Αρμενίας, όπου στάθηκε και παρέμεινε η κιβωτός; Και τα απομεινάρια της κιβωτού αυτής δεν σώζονται μέχρι και τώρα για να θυμίζουν το γεγονός; Έτσι έλεγαν και τότε μερικοί. Και ενώ επί εκατό έτη κατασκευαζόταν η κιβωτός, και ο δίκαιος Νώε εφώναζε, κανείς δεν πίστευε. Και επειδή δεν πίστευσαν στην απειλή των λόγων, υπέστησαν ξαφνικά την τιμωρία των πραγμάτων.

Εκείνος λοιπόν που επέφερε σ' αυτούς τόσο μεγάλη τιμωρία, δεν θα μας τιμωρήση εμάς πολύ περισσότερο; Διότι βέβαια τα κακά που γίνονται τώρα δεν είναι μικρότερα από τα κακά που

εγίνονταν τότε. Τώρα δεν υπάρχει είδος αμαρτίας που να μη διαπράττεται.

Πέστε μου εσείς που έτυχε να πάτε κάποτε στην Παλαιστίνη. Πέστε να το ακούσουν και όσοι δεν επήγαν. Εκεί που καταλήγει ο ποταμός Ιορδάνης υπάρχει μία περιοχή πολύ εύφορη. Η καλύτερα υπήρχε. Τώρα δεν υπάρχει. Ήταν σωστός παράδεισος. Σύμφωνα με την Γραφή, είδε ο Λωτ όλη την περίχωρο του Ιορδανού που ποτιζόταν σαν τον παράδεισο τού Θεού (Γένεσ. ιγ',10). Αυτή λοιπόν η περιοχή η τόσο ευθαλής, που μπορούσε να αμιλλάται τις πιο εύφορες περιοχές, που έφθανε στην βλάστησι τον παράδεισο τού Θεού, σήμερα κατήντησε πιο άγονη από όλες τις έρημους.

Μπορεί να συνάντησης σ' αυτήν την περιοχή δένδρα και να δης επάνω τους καρπούς. Αλλά ο καρπός είναι για να θυμίξη την οργή τού Θεού. Συναντάς ροδιές. Τα κλωνάρια και ο καρπός φαίνονται ωραία εξωτερικά και σ' όποιον δεν ξέρει δίνουν πολλές ελπίδες. Μόλις όμως πιάσης στα χέρια σου τους καρπούς και τους σπάσης, μόνο σκόνη και στάχτη θα ιδής να κρύβουν μέσα τους.

Συναντάς εκεί δένδρα και καρπούς, αλλά χωρίς να είναι στην πραγματικότητα δένδρα και καρποί. Συναντάς αέρα και νερό, αλλά δεν έχουν καμμιά σχέση με τον αέρα και το νερό. Όλα εκεί είναι άκαρπα, όλα είναι άγονα, όλα μιλούν για την οργή που ξέσπασε και προεικονίζουν την μελλοντική οργή.

Αυτό που σάς ανέφερα μήπως είναι λόγια απειλητικά; Μήπως λόγια που κάνουν κρότο; Όχι δεν πρόκειται για λόγια. Είναι πραγματικότητας.

Εάν λοιπόν κάποιος δεν πιστεύη στην κόλασι, ας συλλογίζεται τα Σόδομα, ας σκέπτεται τα Γόμορρα· την τιμωρία που υπέστησαν και που φαίνεται ακόμη. Αυτό είναι σημάδι και απόδειξις για την αιώνια κόλασι.

Μα, θα πήτε, αυτά τα λόγια για την καταστροφή των Σοδόμων και Γομόρρων είναι κουραστικά. Αλλά εκείνα τα δικά σου λόγια ότι δεν υπάρχει κόλασις και ότι απλώς μας απειλεί ο Θεός, δεν είναι κουραστικά; Εάν εσύ επίστευες στα λόγια τού Χριστού, εγώ δεν θα αναγκαζόμουν να φέρω αποδείξεις για την κόλασι.

Τότε, στα Σόδομα, υπήρχε ένα φοβερό αμάρτημα. Μόνον ένα. Επιδίδονταν σε μια ασέλγεια και γι' αυτό τιμωρήθηκαν. Τώρα όμως γίνονται αναρίθμητα αμαρτήματα και σαν αυτό και ακόμη χειρότερα. Σε ερωτώ λοιπόν: Ο Θεός που τότε άφησε να ξεσπάση η οργή Του και δεν δυσωπήθηκε ούτε από την ικεσία τού Αβραάμ ούτε από τον Λωτ που κατοικούσε στην πόλι και που τις ίδιες τις θυγατέρες του εξέθεσε προκειμένου να διάσωση την τιμή των δύο απεσταλμένων Του, πως τώρα θα μας λυπηθή με τόσα αμαρτήματα; Τα λόγια αυτά, ότι δεν υπάρχει κόλασις, είναι αστεία, φλυαρίες, πλάνη και απάτη τού διαβόλου.

Θέλεις να σου φέρω και άλλο παράδειγμα; Θα σου φέρω τον γνωστό Φαραώ, τον βασιλέα της Αιγύπτου. Γνωρίζεις ασφαλώς πως τιμωρήθηκε και πως καταποντίσθηκε και αυτός και τα άρματά του και το ιππικό του στην Ερυθρά θάλασσα.

Θέλεις και άλλα παραδείγματα, γιατί θα μου πης ότι εκείνος ήταν πολύ ασεβής. Και πράγματι ήταν ασεβής. Γι' αυτό θα σου δείξω πως τιμωρήθηκαν άλλοι που πίστευαν και ήταν κοντά στον Θεόν. Άκουσε τι λέγει ο Παύλος: Ας μη πορνεύουμε, όπως και μερικοί από αυτούς (τους Ισραηλίτες στην έρημο), και εξ αιτίας αυτού θανατώθηκαν σε μία ημέρα εικοσιτρείς χιλιάδες. Και ας μη γογγύζουμε, όπως μερικοί απ' αυτούς, και απωλέσθησαν από τον εξολοθρευτή άγγελο. Και ας μη πειράζουμε τον Χριστόν, όπως μερικοί απ' αυτούς, και θανατώθηκαν από τα φίδια (Α' Κορ. ι', 810).

Αν λοιπόν είχε τέτοιο ολέθριο αποτέλεσμα η πορνεία και ο γογγυσμός, τι ολέθριες συνέπειες θα έχουν τα ιδικά μας αμαρτήματα;

Εάν όμως ο Θεός τώρα δεν τιμωρή αμέσως, μη θαυμάσης. Εκείνοι δεν ήξεραν τίποτε για μελλοντική κόλασι, γι' αυτό και έτιμωρούντο την ίδια ώρα. Εσύ όμως όσες αμαρτίες διαπράττεις, και αν καθόλου δεν τιμωρηθής εδώ, θα τις πλήρωσης εκεί. Έπειτα σκέψου και τούτο: Εάν εκείνους, τους Ισραηλίτες, που ευρίσκονταν σε νηπιακή πνευματική κατάστασι και δεν διέπραξαν τόσο μεγάλες αμαρτίες, τους τιμώρησε πολύ, πως λοιπόν εμάς θα μας λυπηθή; Κάτι τέτοιο θα ήταν παράλογο. Εμείς, έστω και αν διαπράττουμε τις ίδιες αμαρτίες, αξίζουμε μεγαλύτερη κόλασι. Γιατί; Διότι γευθήκαμε περισσότερη Χάρι. Όταν λοιπόν είμαστε ένοχοι για περισσότερα και μεγαλύτερα αμαρτήματα, πως δεν θα τιμωρηθούμε;

Θα πω και κάτι άλλο για τους Ισραηλίτες. Και ας μη νομίση κανείς ότι τους θαυμάζω ή ότι τους συγχωρώ. Μη γένοιτο! Όταν ο Θεός τιμωρή, εκείνος που θα κρίνη διαφορετικά, το κάνει από σκέψι διαβολική. Όχι, δεν τους επαινώ, ούτε τους συγχωρώ, αλλά θέλω να δείξω την δική μας κακία. Εκείνοι λοιπόν έπεφταν μεν στην πορνεία, αλλά μόλις είχαν βγή από το κακό περιβάλλον

της Αιγύπτου, και καλά καλά δεν είχαν ακούσει τι κακό είναι η πορνεία. Ενώ εμείς έχουμε παραλάβει από τις προηγούμενες γενεές τις σωτήριες διδασκαλίες. Κατά συνέπεια αξίζουμε περισσότερη κόλαση.

Θέλεις να ακούσης και μερικά ακόμη, όσα έπαθαν δηλαδή οι Ισραηλίτες — πείνες, λοιμώδεις αρρώστιες, πολέμους, αιχμαλωσίες — στην εποχή των Βαβυλωνίων, των Ασσυρίων, των Μακεδόνων, του Αδριανού και τού Βεσπασιανού; Θέλω, αγαπητέ, να σου τα διηγηθώ, αλλά μη φύγης μακριά.

Προηγουμένως θα σου διηγηθώ κάποιο άλλο: Είχε πέσει κάποτε πείνα, και ο βασιλεύς εβάδιζε στο τείχος της Σαμάρειας. Τον πλησιάζει μία γυναίκα και δείχνοντας του μίαν άλλη, του λέγει: Βασιλεύ., αυτή η γυναίκα μου είπε: Να ψήσουμε σήμερα και να φάμε τον δικό σου γυιό, και αύριο τον δικό μου. Και ψήσαμε και φάγαμε τον δικό μου, αλλά τον δικό της δεν τον δίνει (Δ' Βασιλ. στ', 26-28). Ποια συμφορά χειρότερη από αυτή μπορούσε να υπάρξει. Και άλλου σημειώνει ο Προφήτης: Χέρια ευσπλαγχνικών γυναικών έψησαν τα παιδιά τους (Θρήνοι, δ', 10). Τέτοια τιμωρία υπέστησαν οι Ιουδαίοι. Εμείς λοιπόν δεν θα υποστούμε πολύ μεγαλύτερη;

Θέλεις να ακούσης και άλλες Ιουδαϊκές συμφορές; Διάβασε τα βιβλία που έγραψε ο ιστορικός Ιώσηπος, και τότε θα μάθης όλη εκείνη την τραγωδία (της καταστροφής της Ιερουσαλήμ — 70 μ. Χ.). Ανάμεσα στα άλλα δεινά έπεσαν σε τόση φοβερή πείνα, που αναγκάστηκαν να φάγουν και τις ζώνες τους και τα υποδήματα τους και άλλα πιο βδελυκτά πράγματα. Όλα η ανάγκη τα ωδηγούσε στο στόμα, όπως σημείωσε κάπου ο συγγραφέας αυτός. Και δεν σταμάτησαν σ' αυτά, αλλά έφθασαν στο σημείο να φάγουν τα ίδια τα παιδιά τους!

Ίσως έτσι σε πείσουμε ότι υπάρχει κόλασις. Σκέψου; Εάν εκείνοι κολάζονταν, εμείς γιατί να μη κολασθούμε; Και πως είναι λογικό να μη κολαζώμαστε, την στιγμή που διαπράττουμε χειρότερα αμαρτήματα; Το πράγμα είναι απλούν: Δεν τιμωρούμεθα, διότι μας περιμένει η μελλοντική κόλασις. Υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ αμαρτίας και κολάσεως. Και πριν από την μελλοντική κόλασι, οι πονηροί και οι αμαρτωλοί κολάζονται εδώ.

Βλέπεις έναν άνθρωπο που απολαμβάνει πολυτελή φαγητά και φορεί μεταξωτά ρούχα και προχωρεί έφιππος και με συνοδεία και καμαρώνει στην αγορά. Μη σταματήσει στα εξωτερικά, αλλά άνοιξε και παρατήρησε την συνείδησί του, και θα ιδής εκεί μέσα πολύ θόρυβο από αμαρτίες, συνεχή φόβο, αναταραχή. Θα ιδής να κάθεται η συνείδησις σαν δικαστής σε βασιλικό θρόνο και οι λογισμοί να παραστέκουν σαν δήμιοι και να κρέμα την διάνοια και να την τιμωρή και να την πληγώνη για τα αμαρτήματα και να φωνάζη δυνατά. Και όλα αυτά χωρίς κανείς να τα αντιλαμβάνεται, παρά μόνο ο Θεός.

Ο μοιχός επί παραδείγματι, όσο πλούσιος και αν είναι, όσο και αν δεν τον κατηγορή κανείς, δεν παύει μέσα του να κατηγορή ο ίδιος τον εαυτό του. Η ηδονή που απήλαυσε υπήρξε πρόσκαιρη, ενώ η οδύνη διαρκής. Από παντού τον περικυκλώνει φόβος και τρόμος, υποψία και αγωνία. Φοβάται τα στενά δρομάκια, τρέμει τις σκιές, τρέμει τους υπηρέτες του, αυτούς που γνωρίζουν την υπόθεσι, αυτούς που την αγνοούν, την αδικημένη γυναίκα, τον ατιμασμένο σύζυγο.

Όπου και να πάη, περιφέρει μαζί του σαν αμείλικτο κατήγορο, την συνείδησί. Μόνος του καταδικάζει τον εαυτό του, και δεν μπορεί καν να πάρη αναπνοή. Είτε ευρίσκεται στο κρεβάτι είτε στο τραπέζι είτε στην αγορά είτε στο σπίτι είτε ήμερα είτε νύχτα, ακόμη και στα όνειρα βλέπει την αμαρτία πού διέπραξε και ζει την ζωή τού Κάϊν, στενάζοντας και τρέμοντας όπως εκείνος. Και ενώ κανείς δεν το γνωρίζει, αυτός κουβαλάει μέσα του φωτιά.

Παρόμοια πάσχουν και οι άρπαγες και οι πλεονέκτες. Επίσης και οι μέθυσοι, και γενικώς καθένας που ζει μέσα στην αμαρτία. Διότι είναι αδύνατο να καταργηθή το δικαστήριο της συνειδήσεως.

Όταν λοιπόν δεν ζούμε μέσα στην αρετή, υποφέρουμε γι' αυτό. Όταν ζούμε μέσα στην κακία, μόλις σταματήσει η ηδονή της αμαρτίας αρχίζει η οδύνη.

Και αν ακόμη δεν υπήρχε κόλασις, το να χάση κανείς τον παράδεισο, μικρή κόλασις είναι; Μικρή τιμωρία είναι το να μη καταταγή στην χορεία των εισερχομένων στον παράδεισο; Το να στερηθή από την ανέκφραστη εκείνη δόξα; Το να αποκλεισθή από εκείνη την πανηγύρι και τα ανεκλάλητα αγαθά και να πεταχθή έξω;

Γνωρίζω ότι πολλοί φρίττουν και τρέμουν μόλις σκεφθούν την κόλασι. Εγώ όμως την έκπτωσι από την δόξα τού παραδείσου την θεωρώ πολύ μικρότερη από την κόλασι. Εάν βέβαια δεν είναι δυνατόν να παρουσιασθή αυτό με λόγια, δεν έχει σημασία. Άλλωστε δεν γνωρίζουμε την μακαριότητα εκείνων των αγαθών, ώστε να κατανοήσουμε ακριβώς και την αθλιότητα που έχει η στέρησίς τους. Ο Παύλος όμως που τα εγνώριζε αυτά με ακρίβεια, μας βεβαιώνει πως η έκπτωσις από την δόξα τού Χριστού είναι το χειρότερο απ' όλα. Εμείς αυτό θα το αντιληφθούμε, όταν τύχη και το δοκιμάσουμε στην πράξι.

Αλλά ας μη πάθουμε ποτέ τέτοιο πράγμα, ω Μονογενή Υιέ του Θεού, και ας μη γευθούμε ποτέ την ανυπόφορη κόλαση.

Πόσο κακό είναι να χάσουμε εκείνα τα αγαθά, δεν μπορεί κανείς εύκολα να το περιγράψει. Εγώ όμως όσο μου είναι δυνατό, θα προσπαθήσω και θα αγωνισθώ να σας το παρουσιάσω κάπως με ένα παράδειγμα.

Ας υποθέσουμε ότι υπάρχει ένα αξιοθαύμαστο παιδί, που μαζί με την αρετή έχει και την βασιλεία όλης της οικουμένης. Και είναι τόσο πολύ ενάρετο προς όλους, ώστε να μπορεί να τους κάνει όλους να το αγαπούν στοργικά, σα να ήταν πατέρες του· να το βλέπουν με πατρική φιλοστοργία να το νιώθουν σαν παιδί τους.

Φαντασθήτε τώρα τι δεν θα είναι έτοιμος να υποστή με ευχαρίστησι ο ιδικός του πατέρας, για να μη χάσει την σχέση του και την συντροφιά του! Τι μικρό ή μεγάλο κακό δεν θα είναι έτοιμος να δοκιμάσει, προκειμένου να το βλέπη και να το απολαμβάνη;

Κάτι παρόμοιο ας σκεπτώμαστε και για εκείνη την δόξα. Δεν είναι τόσο ποθητό και αγαπητό στον πατέρα το παιδί, όσο ενάρετο και αν είναι, σαν την απόκτησι εκείνων των αγαθών, σαν το αναλύσαι και συν Χριστώ είναι (Φιλιπ. α',23), να φύγη δηλαδή κανείς από αυτήν την ζωή και να πάη κοντά στον Χριστόν.

Η γέεννα και η κόλασις είναι ένα πράγμα αφόρητο. Πλην όμως, έστω και αν βάλη κανείς αναρίθμητες κολάσεις, τίποτε δεν ισοδυναμεί με το να χάσουμε την μακαρία εκείνη δόξα, το να μισηθούμε από τον Χριστόν, το να ακούσουμε δεν σάς γνωρίζω (Λουκ. ιγ',27), το να κατηγορηθούμε ότι Τον είδαμε πεινασμένο και δεν Τον εθρέψαμε. **Θα ήταν προτιμότερο να υποστούμε αναρίθμητους κεραυνούς, παρά να ιδούμε το πρόσωπο εκείνο το ήμερο να μας αποστρέφεται και το γαλήνιο μάτι να μη ανέχεται να μας βλέπη.**

Δεν βλέπεις ότι μερικοί έχουν περιπέσει σε συμφορές, είναι ανάπηροι στο σώμα και υποφέρουν τα πάνδεινα, ενώ άλλοι καλοπερνούν; Μερικοί που διέπραξαν φόνους τιμωρούνται, ενώ άλλοι ξεφεύγουν την τιμωρία. Μερικοί από τους μοιχούς τιμωρούνται, ενώ άλλοι πεθαίνουν ατιμώρητοι. Αλλά και πόσοι τυμβωρύχοι δεν διέφυγαν την τιμωρία; Πόσοι ληστές; Πόσοι πλεονέκτες; Πόσοι κλέπτες και άρπαγες;

Όταν λοιπόν ιδής ανθρώπους που διέπραξαν τα ίδια αμαρτήματα ή και περισσότερα, και μένουν ατιμώρητοι, θα πρέπει θέλοντας και μη να παραδεχθής ότι υπάρχει κόλασις, γιατί φυσικά ο Θεός δεν είναι προσωπολήπτης (Πράξ. ι',34).

Δεν θα ήταν δίκαιος ο Θεός, αν άφινε ατιμώρητους τόσο μεγάλους αμαρτωλούς και βασανισμένους τόσους ενάρετους, εάν δεν είχε ετοιμάσει και για τους μεν και για τους δε μια άλλη μελλοντική κατάσταση.

Ακόμη και οι ποιηταί, οι φιλόσοφοι, οι λογογράφοι και όλοι γενικώς οι άνθρωποι εφίλοσόφησαν για την μελλοντική ανταπόδοσι, και ωμίλησαν για τις τιμωρίες που υπάρχουν στον άδη. Αν και βεβαίως δεν μπόρεσαν αυτά να τα παρουσιάσουν επακριβώς, διότι εκινήθησαν από σκέψεις, ιδέες και παρακούσματα των αληθινών ιδικών μας δογμάτων, εν τούτοις πήραν μια κάποια εικόνα της κρίσεως.

Έτσι ομιλούν για Κωκυτούς και Πυριφλεγέθοντας ποταμούς και για το νερό της Στυγός και για τον Τάρταρο που απέχει τόσο από την γη, όσο η γη από τον ουρανό και για πολλά άλλα είδη κολάσεων.

Μερικοί λένουν: Γιατί ο Θεός δεν τιμωρεί εδώ τους αμαρτωλούς; Τους απαντούμε: Για να δείξη την μακροθυμία Του. Για να χορήγησι σωτηρία δια της μετανοίας. Για να μη εξαφανισθή το ανθρώπινο γένος. Για να μη στερήση της σωτηρίας όσους μπορούν να δείξουν θαυμαστή μεταβολή. Διότι, εάν αμέσως μόλις διεπράττετο η αμαρτία τιμωρούσε και εθανάτωνε, πως θα σωζόταν ο Παύλος, πως ο Πέτρος, οι κορυφαίοι αυτοί διδάσκαλοι της οικουμένης; Πως θα κέρδιζε ο Δαβίδ την σωτηρία με την μετάνοια του; Πως οι Γαλάτες; Πως τόσοι άλλοι;

Για τον λόγο αυτό ούτε όλους τους τιμωρεί εδώ, αλλά μερικούς, ούτε όλους τους τιμωρεί εκεί. Τον ένα τον τιμωρεί εδώ, τον άλλον εκεί, ώστε με την τιμωρία να διεγείρη όσους ευρίσκονται σε μεγάλη αναισθησία, και με την ατιμωρησία να μας κάνει να περιμένουμε τον μέλλοντα αιώνα.

Δεν βλέπεις ότι πολλοί τιμωρούνται σ' αυτήν την ζωή, όπως αυτοί που πλακώθηκαν από τον πύργο (Λουκ. ιγ', 4), όπως εκείνοι που το αίμα τους ο Πιλάτος το ανέμειξε με το αίμα των θυσιών που προσέφεραν στον Ναό (Λουκ. ιγ', 1), όπως εκείνοι οι Κορίνθιοι που εθανατώθηκαν πρόωρα, διότι επλησίασαν στην Θεία Κοινωνία αναξίως (Α' Κορ. ια', 30), όπως ο Φαραώ, όπως οι Ιουδαίοι που κατεσφάγησαν από τους βαρβάρους, όπως τόσοι άλλοι και τότε και τώρα και πάντοτε;

Ενώ άλλοι με πολλές αμαρτίες, έφυγαν από την ζωή αυτή, χωρίς να τιμωρηθούν, όπως ο

πλούσιος της παραβολής, όπως άλλοι πολλοί.

Αυτά βεβαίως τα ενεργεί ο Θεός, για να ξυπνήση αφ' ενός όσους δυσπιστούν στα μέλλοντα και για να κάνη αφ' έτερου τους πιστούς, από αμελείς, πιο πρόθυμους. Διότι ο Θεός είναι κριτής δίκαιος και ισχυρός και μακρόθυμος, και δεν επιφέρει την τιμωρία καθημερινά (Ψαλμ. ζ',11). Εάν όμως περιφρονήσουμε την μακροθυμία Του, θα έλθη καιρός που καθόλου δεν θα μακροθυμήση, αλλά αμέσως θα επιφέρει την καταδίκη.

Ας μη το ρίξουμε λοιπόν στα γλεντοκοπήματα και για μία στιγμή — μία στιγμή είναι όλη η επίγεια ζωή μας — καταλήξουμε στην ατέλειωτη και αιωνία κόλασι. Αλλά μία στιγμή ας κουρασθούμε, για να είμαστε συνεχώς στεφανωμένοι. Δεν βλέπετε και στα βιωτικά θέματα, οι περισσότεροι άνθρωποι έτσι σκέπτονται, και προτιμούν τον μικρό κόπο χάριν της μεγάλης αναπαύσεως, αν και μερικές φορές τα πράγματα έρχονται αντίθετα.

Τι λόγο λοιπόν θα δώσουμε, πες μου, όταν στα βιωτικά προτιμούμε τον κόπο για να επιτύχουμε μικρή ανάπαυσι ή και καμμία, διότι είναι αβέβαιο το μέλλον, ενώ στα πνευματικά κάνουμε το αντίθετο, και έτσι με μία μικρή αμέλεια και ραθυμία μας καταλήγουμε σε απερίγραπτη κόλασι; Γι' αυτό σάς παρακαλώ όλους, έστω και αργά να τινάξετε από πάνω σας αυτόν τον λήθαργο. Διότι τον καιρό εκείνο δεν θα μπόρεση κανείς να μας γλυτώση. Ούτε αδελφός ούτε πατέρας ούτε φίλος ούτε γείτονας ούτε κανείς άλλος· αλλά αν καταδικασθούμε από τα έργα μας, όλα θα χαθούν και οπωσδήποτε θα απολεσθούμε.

Πόσο εθρήνησε εκείνος ο πλούσιος και πόσο παρεκάλεσε τον Πατριάρχη Αβραάμ να τού στείλη τον Λάζαρο για να τού δροσίση την γλώσσα! Αλλά άκου τι έλεγε προς αυτόν ο Αβραάμ: Ανάμεσα μας υπάρχει χάος, ώστε και αν ακόμη θέλουμε, να μη μπορούμε να έρθουμε εκεί (Λουκ. ιστ', 26). Πόσο παρεκάλεσαν εκείνες οι παρθένες τις συνομήλικες τους για λίγο λάδι! Αλλά άκου τι απάντησι πήραν: Δεν σας δίνουμε, μη τυχόν και δεν επαρκέση και για σας και για μας (Ματθ. κε',8). Και έτσι κανείς δεν μπόρεσε να τις εισαγάγη στον νυμφώνα.

Ας τα σκεπτώμαστε λοιπόν αυτά και ας επιμελούμεθα τη ζωή μας. Γιατί, όσους κόπους και να υποστής και όσες τιμωρίες, δεν έχουν καμμία σύγκρισι προς τα μελλοντικά αγαθά.

Και από την άλλη πλευρά, βάλε εμπρός σου φωτιά και σίδηρο και θηρία και ό,τι φοβερώτερο· όλα αυτά ούτε σκιά είναι εν συγκρίσει προς τα μελλοντικά βασανιστήρια. Διότι αυτά όταν μας επιπέσουν με σφοδρότητα, γίνονται πιο ελαφρά, και φέρουν γρήγορα την απαλλαγή, γιατί το σώμα δεν βαστά την σφοδρή και παρατεταμένη τιμωρία. Εκεί όμως συνυπάρχουν και τα δύο και η παράτασις και η σφοδρότης, τόσο στην χαρά όσο και στην λύπη.

Όσο υπάρχει καιρός ας προφθάσουμε το πρόσωπο Του με εξομολόγησι (Ψαλμ. 94,2), ώστε να Τον ιδούμε τότε ήμερο και γαλήνιο απέναντι μας και να γλυτώσουμε από εκείνες τις δυνάμεις τις απειλητικές. Δεν βλέπεις εδώ τους δημίους που εκτελούν τις διαταγές των αρχόντων, πως σύρουν τους κατάδικους, πως τους μαστιγώνουν, πως σχίζουν τις πλευρές τους, πως πλησιάζουν τις λαμπάδες, πως αποκόπτουν και σφάζουν!

Όλα αυτά είναι παιγνίδια και αστεία σε σύγκρισι με τις μελλοντικές τιμωρίες. Διότι αυτές οι κολάσεις είναι προσωρινές, ενώ εκεί ούτε το σκουλήκι σταματά ούτε η φωτιά σβήνει.

Επειδή άκουσες φωτιά, μη νομίσης ότι πρόκειται για φωτιά όμοια με την υλική, γιατί η υλική φωτιά σ' όποιον πέση τον καίει και τον εξοντώνει και κατά συνέπεια παύει μετά να αισθάνεται κάψιμο. Ενώ εκείνη η φωτιά όποιους περιλάβη θα τους καίη συνεχώς και ποτέ δεν θα σταματά, γι' αυτό και ονομάζεται άσβεστη — πυρ άσβεστον (Μαρκ. θ', 43).

Στην μελλοντική ζωή και οι αμαρτωλοί θα γίνουν άφθαρτοι, όχι για τιμή, αλλά για να τιμωρούνται συνεχώς. Αυτό το πράγμα πόσο είναι φοβερό, δεν μπορεί να το παρουσιάση ο λόγος, αλλά από μερικά παραδείγματα είναι δυνατόν να πάρουμε κάποια μικρή ιδέα.

Εάν καμμία φορά μπήκες μέσα σε λουτρό που έτυχε να καίη περισσότερο από ό,τι έπρεπε, σκέψου τι θα είναι η φωτιά της κολάσεως. Και εάν κάποτε αρρώστησες και είχες πολύ υψηλό πυρετό, φαντάσου τι θα είναι η φλόγα εκείνη της κολάσεως. Εάν το καυτό λουτρό και ο υψηλός πυρετός μας ταλαίπωρη και μας αναστατώνη, πως θα αντιμετωπίσουμε τον ποταμό της φωτιάς, όταν πέσουμε μέσα του; Τον ποταμό που κυλάει εμπρός στο φοβερό δικαστήριο.

Άκου πως ομιλούν οι προφήτες για την ημέρα εκείνη: Η ημέρα τού Κυρίου είναι αδυσώπητη, γεμάτη από θυμό και οργή (Ήσα. ιγ',9). Κανείς τότε δεν μπορεί να μας συμπαρασταθή, κανείς δεν μπορεί να μας γλυτώση. Πουθενά δεν θα βλέπης τότε το πρόσωπο τού Χριστού το ήμερο και γαλήνιο. Αλλά όπως αυτοί που τιμωρούνται να δουλεύουν στα μεταλλεία, παραδίνονται σε σκληρούς ανθρώπους και κανέναν δεν βλέπουν από τους ιδικούς των, παρά μόνο τους αυστηρούς επιστάτες, έτσι θα συμβαίη και τότε· η καλύτερα, θα συμβαίη κάτι πολύ πιο άσχημο και πιο φοβερό. Διότι εδώ μπορείς να πας στον βασιλέα και να τον παρακάλεσης, και έτσι να απαλλάξης

τον κατάδικο από την ποινή. Εκεί όμως όχι.

Εκεί δεν υπάρχει συγχώρησις, αλλά κάθε κατάδικος ψήνεται και έχει τόσο πόνο που δεν είναι δυνατόν να τον έκφραση. Εάν εδώ δεν μπορή κανείς λόγος να παραστήση τους δριμείς πόνους, πολύ περισσότερο εκεί. Διότι εδώ σε λίγες στιγμές γίνεται ό,τι έχει να γίνη, ενώ εκεί καίεται το σώμα, χωρίς να φθειρείται και να λυώνη.

Τι θα κάνουμε λοιπόν εκεί; Το λέγω και για τον εαυτό μου. Θα ειπή κάποιος: Αν εσύ ο διδάσκαλος σκέπτεσαι πως θα πας στην κόλασι, εγώ δεν θα πρέπη να καταβάλω καμμία φροντίδα. Τι το αξιοθαύμαστο να κολασθώ και εγώ; Μη σκέπτεσθε, σας παρακαλώ, τέτοιες παρηγοριές. Αυτό δεν φέρει καμμία ανάκούφισι.

Πέστε μου· ο διάβολος δεν ήταν άγγελος; Δεν ήταν ανώτερος από τους ανθρώπους; Υπέστη όμως πτώσι. Μπορεί λοιπόν να παρηγορηθή κάποιος, επειδή θα κολάζεται μαζί με αυτόν; Ασφαλώς όχι.

Είναι πολύ απατηλός αυτός ο λόγος, το να νομίζη κανείς παρηγοριά την κόλασι μαζί με όλους τους άλλους, και να λέγη, όπως όλοι, έτσι και εγώ. Και γιατί να αναφέρω την μελλοντική κόλασι; Σκέψου αυτούς που έχουν δυνατούς πόνους στα πόδια — ποδαλγίαν — και δοκιμάζουν δριμεία οδύνη. Αν την ώρα της οδύνης τους δείξης άλλους που υποφέρουν χειρότερα, ούτε που σε προσέχουν. Ο υπερβολικός ιδικός τους πόνος δεν αφήνει την σκέψι τους να ασχοληθή με τους άλλους και να βρουν έτσι παρηγοριά.

Ας μη τρεφώμεθα λοιπόν με απατηλές ελπίδες. Μπορεί κανείς να παρηγορηθή από τα κακά του πλησίον, όταν το πάθημα είναι μέτριο. Όταν όμως η οδύνη είναι υπερβολική, και όλος ο ψυχικός κόσμος είναι γεμάτος ζάλη και ταραχή και η ψυχή δεν μπορεί ούτε τον εαυτό της να γνωρίση, τότε από που να άντληση παρηγοριά;

Είναι ελεεινή η κατάστασις στην κόλασι. Υπάρχουν εκεί σκοτάδι και βρυγμός των οδόντων και δεσμά άλυτα και σκουλήκι που δεν πεθαίνει και φωτιά που δεν σβήνει και θλίψις και στενοχώρια και γλώσσες που φλογίζονται και τηγανίζονται, όπως τού πλουσίου της παραβολής! Θα θρηνούμε και κανένας δεν θα μας ακούη, θα στεναζούμε και θα βογγούμε από τον πόνο, και κανένας δεν θα μας προσεχή. Θα κοιτάζουμε γύρω μας, και πουθενά παρηγοριά. Τότε πως να θεωρήσουμε όσους ευρίσκονται σ' αυτή την κατάστασι; Τι πιο άθλιο από αυτές τις ψυχές; Τι πιο ελεεινό;

Εάν κάποτε μπούμε σε δεσμοτήριο και άλλους τους ιδούμε αδύνατους και χλωμούς, άλλους δεμένους με σιδερένιες αλυσίδες, άλλους κλεισμένους σε όλο σκοτεινά κελλιά, κατασυγκινούμεθα, φρίττουμε, κάνουμε το παν για να μη δοκιμάσουμε κι' εμείς τέτοια ταλαιπωρία και θλίψι.

Αλλ' όταν θα οδηγηθούμε δεμένοι στα βασανιστήρια της κολάσεως, ποια θα είναι η θέσις μας; Τι θα κάνουμε τότε; Διότι τα δεσμά εκείνα δεν είναι φτιαγμένα από σίδηρο, αλλά από φωτιά. Από φωτιά άσβεστη. Κι' εκείνοι που θα μας επιτηρούν δεν θα είναι άνθρωποι όμοιοι μ' εμάς, που ίσως καμμία φορά μαλακώνουν, αλλά σκληροί και φοβεροί άγγελοι, τους οποίους ούτε να κοιτάξη μπορεί κανείς. Άγγελοι γεμάτοι οργή για όσα εξυβρίσαμε τον Δεσπότη.

Δεν υπάρχει δυνατότης, όπως συμβαίνει εδώ, να έρθουν επισκέπτες και να φέρουν χρήματα ή τροφές ή να ειπούν λόγια παρηγοριάς. Όλα εκεί είναι χωρίς επιείκεια. Ακόμη και αν ο Νώε ή ο Ιώβ ή ο Δανιήλ έχουν ιδικούς τους κολασμένους, δεν τολμούν να τους συμπαρασταθούν και να τους δώσουν χέρι βοηθείας. Διότι τότε θα παύση να υπάρχη η συμπάθεια της φύσεως και της συγγενείας.

Συμβαίνει, ενάρετοι πατέρες να έχουν αμαρτωλά παιδιά, και παιδιά καλά να έχουν γονείς κακούς — το κακό δεν οφείλεται στην φύσι και στην συγγένεια, αλλά στην προαίρεσι — και για να απολαμβάνουν στον παράδεισο ακεραία την ευφροσύνη, και να μη ταραζώνται από την συμπάθεια προς τους κολαζομένους, σβήνει από τους ενάρετους η συμπάθεια και αγανακτούν και αυτοί μαζί με τον Δεσπότη εναντίον των ιδικών τους σπλάγγων. Και σ' αυτή τη ζωή, μερικοί γονείς σαν ιδούν τα παιδιά τους φαύλα και έξαχρειωμένα, τα αποκηρύττουν και τα αποκόβουν από την συγγένεια. Πολύ περισσότερο θα συμβή κάτι τέτοιο στην Κρίσι.

Αν έχης φλόγα **σαρκικής** επιθυμίας, εννόησε την φλόγα εκείνη της κολάσεως, και θα σου σβήση αμέσως και θα εξαφανισθή εντελώς.

Αν θέλησης να ειπής κάτι **άπρεπο**, θυμήσου τον βρυγμό των οδόντων, και αυτό θα σου είναι χαλινός.

Αν θέλησης να **αρπάξης** κάτι, άκουσε τον δικαστή να λέγη: Δέσατε τα χέρια του και τα πόδια του και ρίξτε τον στο σκότος το εξώτερο (Ματθ. κβ', 13). Και έτσι θα αποβάλης αυτή την επιθυμία.

Αν είσαι **σκληρός** και **άσπλαγχνος**, θυμήσου εκείνες τις παρθένες, που έσβησαν οι λαμπάδες τους από έλλειψη ελαίου (το έλαιο συμβολίζει την ευσπλαχνία) και αποκλείσθηκαν από τον νυμφώνα. Και έτσι θα γίνης γρήγορα φιλόανθρωπος.

Αν επιθυμής να **μεθάς** και να **διασκεδάζης**, άκουσε τον πλούσιο να λέγη: Στείλε τον Λάζαρο, για να δροσίση με την άκρη τού δακτύλου του την φλογισμένη γλώσσα μου (Λουκ. ιστ', 24) και να μη γίνεται δεκτό το αίτημα του. Και έτσι γρήγορα θα απομακρυνθής από αυτό το πάθος.

Αν έτσι σκεπτόμαστε και απαντούμε στις πονηρές μας επιθυμίες, γρήγορα θα ξεφύγουμε από την κακία και θα κατορθώσουμε την αρετή. Θα σβήσουμε τον έρωτα για τα παρόντα και θα ανάψουμε τον έρωτα για τα μέλλοντα.

Όσα σάς είπα για την κόλασι, δεν σάς τα είπα για να σάς τρομάξω ούτε για να κουράσω τις ψυχές σας, αλλά για να τις ξεκουράσω και τις σωφρονίσω.

Και εγώ ήθελα να μην υπάρχη κόλασις. Προ πάντων εγώ. Γιατί; Διότι ενώ εσείς τρέμετε και φοβείσθε ο καθένας για την ιδική σας ψυχή, εγώ αγωνιώ για τόσες ψυχές, για τις οποίες είμαι υπεύθυνος. Και μου είναι πιο δύσκολο να γλυτώσω την κόλασι.

Ας μη δείχνουμε απιστία στο θέμα της κολάσεως, για να μη καταλήξουμε σ' αυτήν. Όποιος απιστεί, γίνεται πιο ράθυμος. Και όποιος γίνεται πιο ράθυμος, οπωσδήποτε θα καταλήξη σ' αυτήν.

Αν ενθυμήσθε ό,τι σάς είπα για την κόλασι, θα είναι σαν να χρησιμοποιήτε ένα πικρό φάρμακο, το οποίο μπορεί να σάς συμμαζεύση την ψυχή, να αποδιώξη την πολιορκία των πονηρών επιθυμιών και να σάς καθαρίση από κάθε κακία. Αρκεί να το έχετε συνεχώς στο μυαλό σας.

Ας το χρησιμοποιούμε λοιπόν αυτό το φάρμακο, για να μας καθαρίση την καρδιά μας, και έτσι καθαροί ν' αξιωθούμε να ιδούμε όσα οφθαλμός δεν είδε και αυτί δεν άκουσε και μυαλό άνθρωπου δεν σκέφθηκε (Α' Κορ. β', 9). Είθε όλοι να αξιωθούμε αυτών των αγαθών, χάριτι και φιλανθρωπία τού Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, μεθ' ου τω Πατρί, άμα τω αγίω Πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων.

Αμήν.

http://www.egolpion.com/kolasi_xrysostomos.el.aspx